

הלכות דברים הנותנים בפעולה סימן קעח

פא

באר הגולה

ג ביה"טתף מלשון
תרכיב' ד
שם ושלשון נרמב"ם
שם

(א) (ז) למפרע על מה שאכל. (ח) וחזרו ומקרה בתחלה *המוציא ואחר-כך יגמור סעודתו. ג' אכל
אם דבר עמו בתוך הבית, אף-על-פי ששנה מקומו (ט) מפנה לפנה אינו צריך לברך: הגה (י) וענין לקפון
סימן רעג. (יא) אם היה דעתו לאכל במקום אחר לא מקרי שנוי מקום, והוא שיהיו שני המקומות (יב) בבית אחד.
וענין לקפון סימן קפד): ב' דברים שהיו יושבים לאכל ויצאו (יג) לקראת חתן או לקראת פלה, אם הפיחו
שם (יד) מקצתו, חוזרים למקומם וגומרין סעודתן ואינם צריכין (טו) לברך שניה. ואם לא הפיחו שם
אדם, (טז) פשהם יוצאים צריכים לברך למפרע (יז) וכשהם חוזרים צריכים לברך לבתחלה, (יח) וכן

שערי השוכה

[א] למפרע. עכ"ט. וענין בג"א מ"ט בסי"ב ב ברוחא מלומו תראשון לא מקרי שנוי
מקום, וענין באבן-העזר שנתארף בדני שנוי מקום וכתב דמתנדד לתדור אפילו ראה
מקומו לא פהגו אם לא היה דעתו מתחלה לאכל מתדור האחר כו', ענין שם:

באר הגולה

* ה'מוציא'. ואם הפליג והסיח דעתו, נוטל דני ומברך עם עטילת דניס',
ואם לא הסיח דעתו משמירת דניו, יש לענין בדרך לאננין וטילה: (א) * בבית
אחד. ענין במשנה ברוכה דהנינו בחדר אחד, פן כתב הסגן-אברהם ושארי
אחרונים, המסדר לסדר אף בבית אחד הני שנוי מקום, וכן משמע בסימן
רעג ובקפי"א א כאן [ענין שם בטור ובית-יטף שסוכרים פן בפשיטתו], אלא
דאם רואה מקומו הראשון או שהיה דעתו בזה בשעת ברכה יש להקל בזה,
כמו שכתוב למעלה בסעיף א. ולפי זה אם אכל פירות ומשקין שאין טענין
ברכה במקומן וגכנס באמצע לחדר אחר, שאין רואה מקומו הראשון, אסור
לו לאכל שם בלא ברכה לכלי עלמא נראף לדעת ההג"ה לקמת. בפרות
ומשקין מודין, ואף בתור למקומו יתא טענון ברכה לבתחלה. והנה דבר זה,
אף שהוא כתוב בכמה אחרונים קשה מאד לתתור בזה, וכמדומה שאין
העולם נוהגין פן. ונפשותי במקורו הדין ומצאתי שאין דין מברא
דחמציץ בפסחים ק"א בתוספות דבור מהחיל 'אכל' וברא"ש שם נראה
דנהו רק לפי גרסא דגרסי בגמרא גבי קדוש "אכל במקום למקום וכי"
[ובלדירה דין קדוש במקום סעודה ושנוי מקום שוין], אכל אם נגיס "אכל
מפנה לפנה לא" נהיה מברכים לומר דסוכר הגמרא דמפנה לפנה ומתדור
לחדר שוים אפרי שהם פתח גג אחד, ואם נהמיר במתדור לחדר הוא הדין
דצריך להחמיר במפנה לפנה נדאי לאו הכי מאי מתיי' הגמרא ראה טרב
ענו, דהתם הוי מאגרא לארעא, ואם-כן פד מקלינן אחר-כך במפנה לפנה
לענין שנוי מקום, וכלל בענין זה גם במתדור לחדר, דהוקא במבית לבית
מקרי שנוי לענין שנוי מקום, וכלשנא דגמרא שם: לא שנו אלא מבית
לבית. דתא לפי גרסא זו על-קרחה דדריף לסלק בין דין שנוי מקום לדין
קדוש במקום סעודה, וכמו שכתב בחידושי מהר"ם חלא"ה [שתיה תלמיד
הרשב"א] דלענין קדוש בענין מקום סעודה ממש ומקום פתא גרים, לךך
אפלו מפנה לפנה אסור, אכל לענין שנוי מקום, בעיקרה נמייה תליא מלתא
ומפנה לפנה לא הוי עקינה, ענין שם. והנה גרסא זו "סבר מנה וכי" אכל
מפנה לפנה לא". מצאתי בכמה ראשונים, והוא פרוש ר"ח ובב"ה ג' ובר"ף
וכן בחידושי מהר"ם חלא"ה [והנה אף מי שירצה לחדות ראה זו ויאמר
דעל-פל פנים לא קצינו חמך בהדיא בגמרא לענין שנוי מקום אלא במפנה
לפנה, דהו' שפסגס הגמרא "אכל מפנה לפנה לא", אשיב לו: גם אסור לא
קצינו, דאודוקה משיפא ולישנא, דיק מראש הוימרא דקאמר הגמרא "לא שנו
אלא במבית לבית", ומתדור לחדר לא הוי בכלל נוח]. והנה דעת הנמב"ם פתב
בבית-יטף דהוא סוכר גמרא פתחן במתוספות והרא"ש דקדוש במקום סעודה
ושנוי מקום ויבם שנה, וכי היכי דפחתמין במתדור לחדר לענין קדוש הוא
הדין דפחתמין לענין שנוי מקום, ולא מקלינן אלא מניית לזוית באתו חדר.
אכל מהרב הפגיד בפרק כט מהלכות שבת מוכח בהדיא דסוכר דיעה
הנמב"ם להפוך, דמתלקינן בין קדוש במקום סעודה ובין שנוי מקום בפעודה,
ובשנוי מקום אף מתדור לחדר לא הוי שנוי מקום, דגם הוא גורם שם בגמרא

באר היטב

[א] למפרע. פי' לבתחלה צריך לברך בהמ"ד קדם שיעקר כמ"ש ס"ב,
ואם לא ברך קדם שיעקר צריך לחזור למקומו ולברך בהמ"ד ואח"כ
לאכל במקום שיצאה, רק שיעברך המוציא תחלה, וענין ס"י קפד:

משנה ברורה

(ז) למפרע. ובמקומו הראשון. ולבתחלה בשרוצה לצאת ממקומו
צריך לברך ברפת-המזון קדם שיעקר, כמו שכתב סעיף ב, ורק
בדיעבד כשלא ברך מתחלה, צריך אחר-כך לחזור ולברך ברפת-
המזון במקומו, שכן הוא מצותו, ואחר-כך יברך 'המוציא' ויאכל
במקום שיצאה: (ח) וחזרו ומקרה בתחלה 'המוציא'. והנינו
בשעומד באמצע סעודת פת, וכל-טפן אם לא אכל מתחלה רק פרות
או משקין, בודאי שניך בהו שנוי מקום, וכדלקמה בסעיף ב:
(ט) מפנה לפנה. הנינו באותו חדר, (ס) ואף שאין נראה לפניו
מקומו הראשון מןמפת הפסק דבר מתשמישי הבית, כמו תנור או
פאראווא"ן וכו' ויצא בזה, אין זה שנוי מקום כיון שהוא בחדר אחד:
(י) וענין לקפון וכי'. רוצה לומר, דשם מירי לענין שנוי מקום גבי
קדוש, והוא הדין לענינו: (יא) אם היה דעתו רוצה לומר,
(ו) שבשעת ברכה חשב לאכל) גם במקום ההוא: (יב) בבית אחד.
הנינו (ו) פתח גג אחד, ואפלו מתדור לחדר או מבית לעלמא, ואף
שאין רואה מקומו; (ס) והוא הדין אם רואה מקומו הראשון שאכל
שם אפלו דרך חלוקה, ואפלו מקצת מקומו, גמי מוצילי, אף שלא היה
דעתו מתחלה. ודוקא מתדור לחדר באתו בית, (ט) אכל מבית לבית,
אף שסמיכין זה לזה, מסתפקים האחרונים דאפשר דאין להקל על-
יד ראיח מקום, ודע, שלפי המבאר לקפון בהג"ה דאנו נוהגין
כהפוסקים שלא לברך על-דני שנוי מקום בשעומד באמצע סעודת
פת, (י) תו אין נפקא-כנה לדינא פל החלוקים האלו שהפירונו לענין
שנוי מקום, רק לענין מסבין לאכל פרות ושאר משקין, דבהם לכלי
עלמא שניך דין שנוי מקום: ב' (יג) לקראת חתן'. והוא הדין
בשיצא (יל) לדבר הרשות, והא דנקט "לקראת חתן", לרבותא, דכלא
הניחו שם אדם, צריך לברך ברפת-המזון מקדם שיצאו אף שיצאין
לדבר מצוה: (יד) מקצתן. ואפלו (יב) רק אחד: (טו) לברך
שניה. הנינו ברפת 'המוציא', אף ששנו מקומן ביניהם, דכיון
שושא מקצתן במקומן לא פסקה סעודתן בהוציא: (טז) משתהם
יוצאים וכי'. דכיון שלא הניחו שם אדם נפסקה סעודתן על-ידי
הוציאה, וכלשואכל אחר-כך הוי כסעודה חדשה: (יז) משתהם
חוזרים וכי'. באמת כבר פתב זה בסעיף א, וכפל הדברים
(יג) בשביל החידוש הניחית מקצת דברים, או למה שכתבנו בסעיף
קטן יג: (יח) וכן אם היו וכי'. אשמועינן (יח) הגם בזה מהני

שער הציזין

(א) מגן-אברהם והגרי"ו ומי-אדם בכלל גט ומגן-גבורים: (ב) מאמר-מורדכי ומי-אדם ושי"א: (ג) אחרונים בסימן רעג: (ד) מגן-אברהם והגרי"ו ומי-אדם ושי"א,
דלא באבן-העזר: (ו) ענין בלבושי-שנד וכן בדרך-החיים בהלכות קדוש דעתו שם דמבית לבית לא מהני ראות מקום אם לא שנקיחה דעתו לזה מתחלה,
ובאמת גם בסימן רעג לא נזכר זה רק בשם: יש אומרים, ובמ"א לא העתיקו כאן לדינא. אכן לענין מתדור לחדר נראה דיש לסמך על דעת הסגן-אברהם ושאר
אחרונים בזה [אף דהאבן-העזר חולק], אפרי דעצם הדין דמתדור לחדר הוי בכלל שנוי מקום אינו סוכר גל-כה, ויש כפה ראשונים דפליגי בזה, וכמו שכתבנו
בבאר הלכה: (י) אחרונים: (יא) אחרונים: (יב) גמרא: ענין או חולה, ולא דוקא ענין, אלא דארתא דמלתא נצט וב"י והגר"א: (יג) הגרי"א: (יד) מגן-אברהם
ואלהי רפה והגרי"א ושאר אחרונים, דלא כשי"ו. וענין ברא"ש פרק ערבי פסחים סימן כו שדעו גס"ן דמהני הניח אף בדרך שנין טענין ברכה במקומן:
תרגום: 1 מחצית עין. (א) הביאור הלכה זו שייכת לעמוד הבא.

הלכות דברים הנזכרים בפעודה סימן קע

אם היו מספין לשתות או לאכל פרות. שכל המשנה מקומו הרי (יט) פסק אכילתו. (כ) ולפיכך מברך (כא) למפרע על מה שאכל וחוזר ומברך שנית על מה שהוא צריך לאכל. והמשנה מקומו מפנה לפנה (כב) * בבית אחד (כג) אינו צריך לחזור ולברך. (כד) האכל * במזרחתה של תאנה זו ובא לאכל במערבה. (כה) צריך לברך : הגה (כו) ויש חולקים בכל מה שכתוב בסימן זה, רק סוברים ששני מקום אינו אלא כהפח הדעת, ולכן אם שנה מקומו למקום אחר אין צריך לברך אלא לפני מה שרוצה לאכל אבל לא על מה (ז) שיקבר אכל (תוס' ורשב"ם והרא"ש ומרדכי פ"ק ע"פ וט"ח). ונדקא שלא הניח מקצת חברים בפעודה ואכל מדברים שאינן צריכים ברכה במקומם. (כז) אכל אם הניח מקצת חברים, או אפילו לא הניח (כח) * ואכל דברים שצריכין ברכה במקומם, אפילו מה שרוצה לאכל אחר-כך (י) אין צריך לברך (סמ"ק וא"י). ולכן מי שפסק סעודתו והלך (י) לבית אחר, (כט) או שניה אוכל וקראו חברו לדבר עמו אפילו לפתח ביתו או למקום אחר, כשחוזר לפעודה אין צריך לברך כלל.

ה שם והוא פניו שלמי (* והוא שלא היה דעתו מתחלה לברך. הראב"ד ידלקטו ע"ד ג)

באר היטב

אחד, הינו לדעת שפוסק שם וצריך לברך למפרע, אבל לנשחולקים שמביא רמ"א אינו כן. ובספר אבן העזר מפי' דכשהולך ומשנה המקום באמצע הפעודה ואפילו הסיח דעתו שוב מאכילה, כשחוזר לפעודה א"צ לברך. הן על פת הן על כל הדברים הבאים מחמת הפעודה. אבל דברים

(3) שיקבר אכל. ההפכה אחרונה על אכילתו שניה עולה לכאן ולכאן, רק לפני צריך לברך פדיו נמלך: (ג) א"צ לברך. ואז אפילו הלך למקום אחר בתוך הפעודה ושם יזן או מים א"צ לברך דלקבעה קמא הדר, ב"י מ"א: (7) לבית אחר. והא דכתב רמ"א לעיל: והוא שיהא שני המקומות בבית

משנה ברורה

הניח מקצת חברים כמו בפעודת פת: (יט) פסק אכילתו. וגרע (טו) מהפסח הדעת שאין מברכין רק ברכה לכתחלה כשחוזר לאכל, דזה נחשב כפעודה אחרת לגמרי: (כ) ולפיכך מברך וכו'. הינו, כשלא ברך ברכה אחרונה קדם וציאתו מברך עתה כשחוזר, וכמו לענין פת לעיל בסעיף א: (כא) למפרע. ויבנה אין צריך לחזור למקומו ודקא, אלא יכול לברך אפילו במקום השני, דרק בפת מצותו לכלי עלמא לחזור ולברך במקומו, דלדלקמן בסעיף ה: (כב) בבית אחד. פרוש, בחדר אחד מ"א וש"א. ועין מה שכתבנו בבאור הלכה דבביר המתחיל ב'בית': (כג) אינו צריך וכו'. ואף ששנה מקומו לגמרי לאכל בנזית האתרת אין צריך לחזור ולברך, דזה אינו נחשב שני מקום, ואף שאין רואה מקומו הראשון (טו) כגון שפסיק פגיר וכיוצא בזה, פירן שהוא בחדר אחד: (כד) אכל במזרחתה וכו'. ואין חלוק בין שאכל שם פה ושאר דברים או שאכל (י) פרות התאנה עצמה: (כה) צריך לברך. פירן שהתאנה מפסקת (יט) ואינו רואה מקומו הראשון; ומכ"ל שלא עמדה התאנה בתוך הקף מחצותה⁽¹⁾, (יט) דאם עמדה בתוך הקף מחצות, אף שאין רואה מקומו אין צריך לברך, דחשיב הכל מקום אחד, וכמו שכתוב לעיל בשנה מקומו בחדר אחד. ועין לקמיה בסעיף ג לענין מאילן לאילן⁽¹⁸⁾. ואם היה דעתו בשעת ברכה לאכל גם במערבו של אילן, (כ) יש אומרים דמגיני בכל גוהי: (כו) ויש חולקים וכו'. בתרתי פליגי על דעה ראשונה: אחד, דהם לא מצרכי ברכה למפרע לעולם מחמת שני מקום, ורק ברכה לכתחלה קדם שיאכל שנית, דחשיב רק כהסתדעודת ולא כמה ששלק סעודה הראשונה לגמרי, ועל-פן הברכה אחרונה עולה בעומד בפעודת פרות או משקיף, דתכף ביציאתו חוץ לפתח-ביתו נכנסה סעודתו [אם לא הניח שם מקצת חברים, (כא) ואפילו הלך רק לעשות צרכיו לקטנים⁽¹⁹⁾], אבל בפת ומיני דגן שצריכין לחזור ולברך במקומן, לא נכנסה הפעודה בהיציאה ואין צריך אף ברכה ראשונה, ובאלו לא שנה מקומו כלל, אם לא שהסיח דעתו מלאכל עוד, ויבדלקמה: (כז) אכל אם הניח וכו'. דכיון ששנארו מקצתו ואפילו אחד במקומו לא נכנסה הפעודה, וחוזרין לאכל או לשתות בלי שום ברכה, אף שהיתה מסבתן לאכל פרות או משקיף: (כח) ואכל דברים וכו'. כתב בגמגמ-אברהם סימן ר"י: דוקא כשאכל בנזית, דאם אכל רק פחות מנזית פת קדם שניצא⁽²⁰⁾, דינו כמו פרות, דהא אין צריך לברך אחריו, וממילא מיד שניצא לחוץ צריך ברכה ראשונה אף שחוזר למקומו, ועל-פן צריך לחזור (כט) אכל וכו'. אף שלא אשמועינן בכבא זו שום רבותא, נקט לשנא דהמסבר בסעיף א ופסק להפך:

שער הצייון

(טו) לבוש: (טו) מגן-אברהם וש"א: (יז) דע דכל זה לדעת המחבר דפסק דאפילו בדרבים הטעוין ברכה במקומן נפי יש שני מקום, מה שאין פן לתק"א דפסק לקפה בדרבים הטעוין ברכה במקומן אין שנה שני מקום כלל. אם נסבר ברעת הלש-אומרים בסעיף ה דכל ז' מיני טעוין ברכה במקומן. על-כרחי פירש דין זה דאכל במזרחת פרות שאינם מו' מינים: (י) בית-יוסף פוסקים: (יט) אם זה שם: (כ) דעת תראב"ד המוקא בבית-יוסף, והוקא בבאר הגולה, ועין בפריי-מגדים: (כא) דרך-החיים: (כב) פתבתי 'לכתחלה', משום דברתי בבאור הלכה דמתיר לחזור פמה פוסקים סוכרין דלא הוי שני מקום: (כ) הביאור הלכה נמצא בעמוד הקודם.

באור הלכה

מרב עין דפירי מאנא לארעא על מפנה לפנה, דגם מפנה לפנה הפנה מחזר לחזר, עין שם, ואפשר דגם כל הגאונים הנ"ל דגרסי "מפנה לפנה" סבירא להו כן, ומתפרש הסוגיא בפשיטתא, ולפיכך הקל הרמב"ם גבי קדוש מנזית לזוית, דזהו אינו בכלל מפנה לפנה שבש"ס, ואם-כן גבי שני מקום דקאמר בגמרא דדוקא מבית לבית אבל מפנה לפנה מהו, על-כרחי קאי נמי על מתיר לחזר, דזה נקרא מפנה לפנה, וכ"ל וימאשב לשון הש"ס דקאמר רק מבית לבית הוי שני מקום, דמשמע דכל שבתוף הבית לא הוי שני. והרמב"ם שהעתיק גמ' בענינו גבי שני מקום פלשון הגמרא המפנה לפנה בבית אחד מהו, לפי זה בעל-כרחי פנתו גם-כן אף על מתיר לחזר, דכיון שיהא בבית אחד מהו, ולא הוביר בתחלה לאסור אלא מבית לבית וימדיק מאד מה ששנה הרמב"ם לשונו, דלגבי קדוש קאמר "מנזית לזוית" וכאן כרב "מפנה לפנה". היצא מדברינו, דלהרב המגיד, דעת הרמב"ם דמתיר לחזר לא הוי שני מקום, וגם טרעט פ"ג ו"ח ורי"ף על-פי גרסתם נראה כן, וגם מציעו לנשי שסובר בחדא לענין שני מקום המבית לעלה לא הוי שני מקום והוא הדין מתיר לחזר, דהוא גורם בשניהם "אכל למקום לא" וצ"ל-כרחי דמתקין בין קדוש לשני מקום בפעודה. וכן באור זרוע העתיק בדרי לדינא. עין שם, ועל-פן, אף דראוי ונכון לרש לכתחלה לבעת האחרונים שלא לנס אפלו מתיר לחזר באמצע אכילתו בדרבים שאין טעוין ברכה אחריתן במקומן, אם לא שהיה דעתו לזה מתחלה בשעת ברכה, מפל מקום הנהוג להקל בזה אין למחזה כדו דיש לו על מי לסמוך, וכ"ל, ועל-פל-פנים דייצבר בודאי אין להצריך ברכה פתו, דמידי ספקא לא נפקא וספק ברכות להקל⁽²¹⁾, ובכחול לראות מקומו הראשון בודאי יש להקל אף לכתחלה, וכנ"ל בסוף סעיף א במשנה ברורה: * ואכל דברים שצריכין ברכה וכו'. הינו שמתחלה אכל דברים הצריכים ברכה במקומן, אבל במקום שחלף עתה בתוך הפעודה, אפילו שמה יזן וימיר שבחך מתחלה על הנין בפעודת הפת) או מים אין צריך לברך, דהא על-פנתו צריך לחזור לקביעותו הראשון והני כעומד באמצע הפעודה⁽²²⁾ מ"א

לשניהם; וגם סבירא להו, דגם זה שצריך ברכה ראשונה הוא רק נכנסה סעודתו [אם לא הניח שם מקצת חברים, (כא) ואפילו הלך רק לעשות צרכיו לקטנים⁽¹⁹⁾], אבל בפת ומיני דגן שצריכין לחזור ולברך במקומן, לא נכנסה הפעודה בהיציאה ואין צריך אף ברכה ראשונה, ובאלו לא שנה מקומו כלל, אם לא שהסיח דעתו מלאכל עוד, ויבדלקמה: (כז) אכל אם הניח וכו'. דכיון ששנארו מקצתו ואפילו אחד במקומו לא נכנסה הפעודה, וחוזרין לאכל או לשתות בלי שום ברכה, אף שהיתה מסבתן לאכל פרות או משקיף: (כח) ואכל דברים וכו'. כתב בגמגמ-אברהם סימן ר"י: דוקא כשאכל בנזית, דאם אכל רק פחות מנזית פת קדם שניצא⁽²⁰⁾, דינו כמו פרות, דהא אין צריך לברך אחריו, וממילא מיד שניצא לחוץ צריך ברכה ראשונה אף שחוזר למקומו, ועל-פן צריך לחזור (כט) אכל וכו'. אף שלא אשמועינן בכבא זו שום רבותא, נקט לשנא דהמסבר בסעיף א ופסק להפך:

הלכות דברים הנזקקים בפעולה סימן קעח

ביאורים ומוספים

(שאלה רב ח"ב פט"ז ס"ק לא) שנחשב כמי שאכל פחות מכזית, ועדיין יש בו שינוי מקום.

ואף אם אכל פת פחות מכזית, מ"מ אם הניח מקצת חברים במקומו, כתבו הכף החיים (ס"ק יט) והא"א (בוטשאטש) שאינו חייב לברך שנית, משום שלא גרע מהאוכל פירות.

[ביה"ל ד"ה נבית]

דמידי קפגא לא נפגא וספק בנכות להקלוגי.

21) אמנם לגבי מי שעשה קידוש ונמלך לסעוד בחדר אחר כתב במשנ"ב לקמן (סי' רעג ס"ק י) שנחשב הדבר כשינוי מקום וצריך לחזור ולקדש, ולא היקל משום שהוא ספק ברכות. וביאר הגרש"ז אדערברך (שש"כ פנ"ד הע' לב) שיתכן לומר שקידוש במקום סעודה חמור יותר לענין זה, מפני שמצדדים את שיטת המגיד משנה בדעת הרמב"ם (פכ"ט מהל' שבת ה"ח) שחלוק דין שינוי מקום מדין קידוש במקום סעודה.

[ביה"ל ד"ה ואמל]

וקי דעיקר באמצע הסעודה²².

22) ומי שאכל דברים הטעונים ברכה במקומם, יחד עם דברים שאינם טעונים ברכה במקומם, כגון שאכל מזונות עם תפוח, כתב הקצות השלחן (סי' נו בדה"ש ס"ק ה) שמשמע בשו"ע הרב שדוקא בפת מועילה קביעות המקום של הפת אף לשאר המאכלים, הואיל שאף הם נפטרים בברכת המזון, אך לא בשאר מאכלים [וראה עמק ברכה (ברכת המזון את ה)], וכן דעת הגר"ש אלישיב (חזאת הברכה פ"ו עמ' 60). מאידך, דעת הגר"פ שיינברג (צהר אהל ברוך עמ' תמו ס"ק ח) שאף קביעות מקום של מיני מזונות מועילה לשאר המינים [וראה משנ"ב לעיל בהקדמה לסי' זה שבטעונים ברכה במקומם נחשב הדבר כאילו יושב במקומו].

ומי שהתחיל לברך במקום אחד ושינה מקומו כאמצע הברכה, העיר הגר"ג קרליץ (חוט שני ברכות עמ' קעב אות יא) שנוצר על ידו כך הפסק בין תחילת הברכה לאכילה.

[משנ"ב ס"ק נה]

דמידי שלא עמדה התאנה בתוך הקף מחצות¹⁷ וכו', וענין לקמה בסעיף ג לענין מאילן לאילן¹⁸.

17) ואם הגן אינו מוקף מחיצות אך הוא מוקף בעירוב כשר, דעת הגר"ש אלישיב (חזאת הברכה פ"ו עמ' 57) שנחשב הכל במקום אחד.

18) ושם (ס"ק לח) כתב בשם הט"ז שצריך לחזור ולברך אף אם רואה את מקומו הראשון, ואף שכאן משמע שדיקל שאינו צריך לחזור ולברך אף על פי שאינו בתוך היקף מחיצות, מ"מ מבואר בט"ז (סוף ס"ק ט) שבהולך מאילן לאילן אחר נחשב הדבר כהליכה מן לן.

[משנ"ב ס"ק טו]

ואפילו הלך רק לעשות צרכיו לקטנים¹⁹.

19) מבואר שאף כשחוזר אחר כך למקומו, צריך לחזור ולברך, אכן לענין מי שיצא לאחר קידוש וחוזר אחר כך למקומו הראשון כתב לקמן (סי' רעג ס"ק יג) שיש להקל בדיעבד שאינו צריך לחזור ולקדש, ובפרט אם יצא לעשות צרכיו. וביאר בביה"ל שם (ס"ג ד"ה לאלתר) שאף שלפי התוס' (פסחים קא, א ד"ה אבל) דין קידוש במקום סעודה שווה לדין ברכות לגבי דין שינוי מקום, מ"מ לענין היוצא מביתו וחזר יש חילוק ביניהם מפני שלענין ברכה הרי הוא מסיח דעת מהאכילה על ידי היוצאה, ואילו לגבי קידוש אינו מסיח דעת מחמת שמוכרה לחזור למקומו ולאכול.

ולענין יציאה מחדר לחדר בזמנינו, ראה מה שכתבנו לעיל ס"ק ג.

[משנ"ב ס"ק נח]

דוקא קשאכל כזית, דאם אכל רק פחות מפזית פת קדם שיצא, דינו כמו פרות²⁰.

20) ודוקא אם אכל כזית שלם מן הפת עצמה, אבל אם אכל כזית רק בצירוף הממרח שעל גבי הפת וכדו', כתב הגר"ח קניבסקי

הלכות דברים הנזקקים בפעולה סימן קעח

דהא פת צריך ברכה במקומו לכלי עלמא: מיהו * אם הסיח דעתו, כשחזר (ל) ודאי * צריך (ה) לברך על מה שרוצה לאכל אחר-כך (כ"י חשב"א). (לא) ואין חלוק בין חזר למקום שאכל כבר ובין (לב) סיים סעודתו במקום (ו) אחר (רמב"ם פ"ד יר"ו), וכן נזקקין במדינות אלו. מכל מקום (לג) לכתחלה לא יצק (לד) ממקומו (לה) * בלא ברכה,

באר היטב

(ה) לברך, וג"כ לטל ידיו ולא יברך, עין סימן קס"ד: (ו) אחר, אבל בהניח מקצת הדברים, כשאר דברים בעיניו וזקא שתמו לקומו, אבל כשאכל במקום אחר צריך לברך, מ"א ע"ש:

שלא באו מחמת הסעודה אף שברך מתחלה עליהם, אם מסיח דעתו מהם צריך לחזור ולברך ונעץ בספר אליה רבה מה שמתרץ על קשית ב"ח על נט"א, וכן בספר זרזרו לר' ישמעאל סההן פסק כדעת נמ"א דלא פב"ח:

משנה ברורה

(ל) ודאי צריך לברך. ברכה ראשונה כדין הסח הדעת, ואחר-כך לברך ברפת-המזון על הכל: (לא) ואין חלוק בין וכו'. אלעיל קאי, והנינו באוכל דברים השעונוין ברכה במקומן ולא הניח מקצת הדברים, ואשמעינן דאף כשפסגים סעודתו במקום אחר גס-כן אין צריך לברך, דעל סמך סעודה ראשונה אוכל, אבל כשאוכל דברים שאין שעונוין ברכה במקומן, כגון פרות וכיוצא בזה [או ששונה משקין], אף שהניח מקצת הדברים לא מהני אלא כשחזרוין לתבונתן לסעודתן הראשונה, אבל לאכל או לשותות במקום אחר צריכין ברכה לכתחלה [מ"א וש"א]: (לב) סיים סעודתו, ואם אכל גם שם פת, מבאר בסעיף ד המורה שם ברפת-המזון, כיון דשם הוא סיום סעודתו: (לג) לכתחלה לא יצק. רוצה לומר: אף שעומד באמצע סעודת פת (כ) ורוצה לצאת על-מנת לחזור ולאכל ולברך, דלדעה זו אינו מצריך שום ברכה ביציאתו, מכל מקום לכתחלה לא יצא, דחשיבין שמה ישפח לחזור ולאכל ולברך במקומו [או (נד) שישיא עד שירעב, ויפסיד ברפת-המזון לגמרי²⁵]. ואם מוסיגים לו לאכל פת במקום אחר, דאז לא שיקי האי חששא, כיון שהולך לאכל שם ויברך שם אחר אכילתו, כמו שכתוב בסעיף ד, (ס) אפלו הכי לכתחלה לא יצק ממקומו עד שיברך, דבק בדיעבד כשכבר יצא אמרין דמותר לו לאכל ולברך במקום השני, דגם שם מקומו הוא, אבל לכתחלה מצוה לברך במקומו שאכל קדם שישיא²⁶]; אם לא שיקיה דעתו בישעת 'המוציא' לאכל גם שם, דאז חשיבי שניהם מקומו ומותר אף לכתחלה, ואפלו מבית לבית מהני מהשבתו לדעה זו²⁷, וכן נהגו כשהולכין לסעודת גטוואין שפסגין מתחלה לאכל שם²⁸: (לד) ממקומו. בתוספות ורא"ש משמע דאין להתחייב בזה רק כשיצא על-מנת להפליג דאז חשיבין להניח, אבל כשיצא על-מנת לחזור לא לתר מתרי²⁹: (לה) בלא ברכה. עין בחדושי רבי עקיבא איגור מה שכתב בזה, ועין בבאור הלכה שהכריעו דין, דאף דלכתחלה בודאי נכון לנהוג כהרמ"א שלא לצאת לברכה-הרשות, מכל מקום כשיצא אין לו לברך אם יציאתו הוא על-מנת לחזור ולגמר סעודתו, דחשיב בעומד באמצע סעודה, ויש בזה חששא דברכה שאינה צריכה, רק אם הוא משער שאפשר שיפליג הרבה, נכון יותר שיברך

בשם תוספות וש"א]: * אם הסיח דעתו, כשחזר ודאי וכו'. הנה אף דבאכילת-העור הקשה על סתימת הדין מקא דסימן קעט, דאימתא שם דלענון אכילה דעת הרבנו יונה ותרין ולא חשיב הסח הדעת, ומקמת זיה רצה לחזר דלענון פת אין הסח הדעת גורם ברכה שניה — בענינו כבר סתמו כפה אחרונים [הגר"ז והבית-מאיר והפג"א גבורים] שלא כדבריו, משמע דהתם אינו כשישב במקום אחד, אמרין דברך האדם אחר שומלך לחזור ולאכל, ועל-כן לא חשיב הסח הדעת, מה שאין כן בענינו כשעקר והלך ממקומו: * צריך לברך על מה וכו'. וצריך גם-כן לטל ידיו ולא יברך ואחרונים: * בלא ברכה. משמע מזה דדעת הרמ"א דכשהוא יוצא טעון ברכה, ובאמת הדין כהר"ז דאף דברך וכו' הוא רק לשיטתו דעל-ידי צריכה ממקומו נחשב כגמר סעודה וצריך אחר-כך ברכה לכתחלה, ולכן כשב דצריך לברך גם ברפת-המזון קדם שישיא, אף דאפשר לשוב ולברך חלשינן שפא ישבת, וכמו בכל גמר סעודה, דהכי קומא לן כסימן קפ"ד, מה שאין כן לדעה זו דלא נחשב על-ידי הוציאה לגמר סעודה, דחזרו לסעודתו לאכל בלי שום ברכה כלל, מנא לה למצריף לכתחלה ברפת-המזון קדם שישיא, ואחר-כך הלא יש בזה משום ברכה שאינה צריכה לשמך במקום סעודתו. ואחר-כך מצאתי שהגאון ר' עקיבא איגור בחדושי ע"ר בזה, עין שם. אקנם נראה לומר דמקור דברי הרמ"א הוא מתוספות וקרא"ש שכתבו לשטתם הנוהגת לעיל בהג"ה דברכת-המזון למפרע לעולם אין צריך על-ידי שניו מקום לכלי עלמא, דאינו אלא כהסח הדעת דמצריך רק ברכה לכתחלה, ובאפלו הכי כהר"ם דמשהו צצה טובה שפא ישקא עד שיירעב ויפסיד הרפת-המזון צריך לברך כשעוקר ממקומו לצאת, וכן רמו הגר"א בבאורו מקור דין זה מדברי התוספות, ואם-כן מסתברא לכאורה לומר דזה שיק גם לדין דסביבא לן ברו"ח, ומכל מקום אפשר לומר דזהו נמי רק לרב שיש שם דמצריך ברכה ראשונה על-פלגינים מן הדין ביציאתו דחשיב כהסח הדעת, ולכן אמרין דברך גם ברפת-המזון קדם יציאתו שפא ישקא עד שיירעב כיון דהלאו הכי הסיח דעתו מאכילתו, אבל למאן דסביבא לה דאין צריך ברכה לכתחלה כשחזר לסעודת פת דלא חשיב הסח הדעת לדידה, גם ברפת-המזון אינו צריך כשישיא אף מצד צצה טובה, דלא שיק לברך באמצע סעודה, וכו"ל. והנה לכאורה יש להוסיף זה מביתא גופא דקאברה, דכשהניח שם זמן וחולה אין צריך ברכה כשיצא ולא ברכה לכתחלה כשחזר, והנינו אף מצד צצה טובה, והשם בצל-פרחך הוא כמו שכתבנו, דכיון דלא חשיב הסח הדעת אין שיק לברך, ואם-כן ממילא הוא הדין לדין דסביבא לן דלעולם אין חשיב הסח הדעת, אבל יש לחרות, דאפשר דהשם הוא דכיון דהניח שם זמן או חולה לא ישקא כל-כף אבל כשלא הניח חשיבין לזה, וזה אפשר דגם פנאי-קאא דרבי יהודה מודה לזה, ולא פליגי אלא לענון כשחזרו אי טעון ברכה לכתחלה. אבל באמת כן

שער הציון

מוכח מביתא שניה, דסביבא לה למנאי-קאא פקדניא — דסביבא לן להלכה פתמה — דאף כשיצא אין טעון ברכה, והנינו על-פרחך כמו שכתבנו משום דעוקר באמצע סעודה, ואחר העין נראה דמקור דברי הרמ"א יש להם סמך מדברי תפ"ב ותקאור, עין שם בפאור דריק מדקתני בברייתא ראשונה "לקראת חתן" וכן בשניה "לביית-הבנות או לביית-הפדרש". משמע דזקא באפן זה אמרו דמותר להם לעקר משום דהוא דבר-מצוה אבל בלאו הכי לא. ויותר מזה מוכח שם בתפאור, דאפלו רבי יהודה דמכל בשהניח מקצת הדברים הוא משום דהוא דבר-מצוה, אבל בלאו הכי אין לו לצק ממקומו, דחשיבין דלקא ממשיך ולא תדד לברוכי בדוכתה ופליגי פנאי-קאא ורבי יהודה, דתנאי-קאא סבר דכיון שעוקר ורגליו לבר-מצוה אין לנו לחז דלקא ממשיך אף בלא הניח מקצת הדברים, ורבי יהודה סבר דאין לנו להקל בזה רק בשהניח, דאי לאו הכי הוי כגמר סעודה לפי שיטתו שם]. אמנם עדין קשה, דקאמת גם דברך העל-בו לא נזכר דברך ברפת-המזון קדם שישיא וגם בפאור לא נזכר בתיבא, ולא כתב רק דלברך הרשות אסור לו לצאת דלקא ממשיך וכו'; ואפשר דבנתת בזה שיגמר סעודתו ויברך, אבל לא שיברך ברפת-המזון באמצע סעודתו ויצא לברך הרשות ואחר-כך כשיבוא לגמר סעודתו יברך עוד ויגמר ברכה שאינה צריכה [ויתכן דזהו גס-כן פנתת הפאור בסוף דברך שכתב "עד שיברכו", דהנינו שיגמרו סעודתו ויברך], ואפשר דגם פנתת הרמ"א הוא כן דיקמר סעודתו ויברך, וצריך עיון. אכן אם הוא משער שאפשר שיפליג הרבה, מסתברא דברך מקדם, ובפרט אם לא הניח מקצת הדברים בודאי נכון לברך, ואין לחש לברכה שאינה צריכה, כי נוכל לערף לזה דעת הממטר דסתם כהרמב"ם ותגאונים דפסקו דככל ונוי משניא מסתמיהו צריך לחזור ולברך:

שער הציון

(כג) דברין מורי כהנאי גונא, וגם דאלו כבר גמר סעודתו לגברי, כבר נזכר הדין הזה לקמן כסימן קפ"ד, עין שם, וכן משמע שפא דלשנה, וכן פרשו החתומים, ועין באור הלכה: (כד) תוספות וקרא"ש כפרק פס"ד, ורמו הגר"א לטעם זה: (כז) ב"ח ותג"א אברהם ואלה רבה וש"א: